

Рецензія

рецензента, к.ф.н., доцента Дишкант Т. М.

на дисертаційну роботу **Міщенко Віктора Івановича**
«ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-МОРАЛЬНА ДУХОВНІСТЬ У
ТЕХНОТРОННОМУ СУСПІЛЬСТВІ»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 033 – Філософія

1. Актуальність теми та зв'язок з науковими планами і програмами.

Дисертація присвячена аналізу нової форми духовності – інтелектуально-моральної, яка розглядається в контексті становлення та розвитку технотронного суспільства в його поступовій трансформації до планетарно-космічної цивілізації. Розгляд духовності, як особливої ознаки історичного розвитку людства, дає можливість побачити найбільш значущі суперечності становлення й розвитку цивілізації на протязі тривалого часу, осмислити сучасні кризові явища які мають суттєвий вплив на характер соціальних відносин та буття людини. Автор намагається окреслити принципи нової, інтелектуально-моральної духовності, які формують стратегію гармонізації антропо-інфо-техно-екосфери. В роботі також формується уявлення про духовний розвиток людини на протязі життя, надається концепція духовного образу людини.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація виконувалась відповідно до наукової програми 033 «Філософія», яка була впроваджена на кафедрі філософії, факультету соціально-гуманітарних технологій НТУ «ХП».

3. Аналіз змісту дисертації. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Робота Міщенко В.І. є завершеною науковою роботою, містить дві анотації – українською та англійською мовами, вступ, чотири розділи, висновки, список літератури і додаток.

Об'єктом дослідження є духовність як феномен культури. З метою виявлення її суто філософського смислу запропонований перехід від психологічного та соціально-психологічного рівня аналізу до більш високого соціального рівня узагальнення, який виступає в створенні її історичної моделі становлення і розвитку.

У першому розділі дисертації «Історичний вимір духовності в контексті цивілізаційного розвитку людства» проаналізовано саму можливість розгляду духовності як поняття, виявленні етапи духовного розвитку людства в історичному контексті, досліджено становлення духовності як інтелектуально-моральної в історії філософії й культурі античності, середньовіччя, Нового часу. Зроблено акцент на формуванні різних компонентів духовності на протязі тривалого часу її історичного становлення.

У другому розділі «Концептуальні основи інтелектуально-моральної духовності» виявлено теоретичні засади інтелектуально-моральної духовності з використанням міждисциплінарної методології. Доведено, що критичний раціоналізм формує мислення людини допитливим та пильним, і це певним чином відображується і на її діяльності, що взагалі породжує віру в безмежні сили Розуму. Культурологічні теорії націлені на пошук гармонії людини з законами Всесвіту в перетворенні світу. Концепції філософської антропології ставлять за мету формування внутрішньої особистісної енергії, усвідомлення свого особливого місця в космосі, закликають до активізації життєвих сил людини, спрямованої на подальший прогрес розвитку культури. Ідеї екзистенціалізму сприяють формуванню духовної стійкості і сили духу, спонукають до розкриття себе як індивідуальності, що сприяє творчому розвитку здібностей, мислення. Здійснюється актуалізація проблеми виживання в умовах кризи, абсурду.

В третьому розділі «Інтелектуально-моральна духовність як стратегія виживання та розвитку технотронного суспільства» розглянуто інтелектуально-моральну духовність як духовність перехідного періоду людства до планетарно-космічної цивілізації. Зроблено висновок про те, що у

процесі еволюційного розвитку соціуму виникає складна суперечлива структура: антропо-еко-техно-інфо-сфера. Гармонізація розвитку цих компонентів розглядається умовою подальшого розвитку, стратегія якого полягає в розробці системи принципів інтелектуально-моральної духовності, в подальшому розвитку її інтелектуальної і моральної складових.

У четвертому розділі «Духовний образ особистості: антропологічні виміри інтелектуально-моральної духовності» інтелектуально-моральна духовність розглянута в її антропологічному вимірі. Розроблена комплексна модель духовного образу особистості, яка складається з трьох компонентів: відкритості світу, інтелектуальності та здатності до творення.

Висновки, сформульовані у роботі, висвітлюють результати дослідження як вирішення висунутих в дисертації завдань.

Список літератури досить широко охоплює предметне поле дослідження, певною мірою відображає опрацювання автором значної кількості джерел філософського змісту (в тому числі вітчизняні), богословських та деяких наукових робіт, а також іноземних джерел.

Додаток містить інформацію про безпосередній зв'язок духовного та цивілізаційного розвитку, що є важливим внесок автора у розвиток соціально-філософських ідей, а також схеми, яка висвітлює процес діалектичного спадкування у процесі зміни основних історичних типів духовності.

4. Наукова новизна одержаних результатів

Дисертація містить наукову новизну, з найбільш суттєвих доробок роботи можна назвати:

- вперше розглянуто умови формування інтелектуально-моральної духовності, показано її зв'язок з духовними вимірами, які існували в історичному розвитку людства. Визначено її концептуальні основи на підставі узагальнення та систематизації ідей різних філософських напрямків та визначено теоретичні, методологічні й аксіологічні засади;

- запропоновано цивілізаційний підхід з еко-антропологічним виміром, який дозволив сформувавши модель розвитку духовності в процесі її історичного становлення, виявлено її онтологічний статус як основи існування та виживання людства, що дозволило вийти на проблему взаємодії природа-розум в еволюційно-історичному та культурному становленні людства.

- сформована концепція розвитку технотронного суспільства на основі пріоритетного розвитку техносфери для вирішення екологічних проблем та всебічної гармонізації антропо-інфо-техно-екосфери;

- досліджені основні етапи духовного розвитку особистості, смислові конотації структурних елементів «духовного образу» як форми прояву інтелектуально-моральної духовності в антропологічному вимірі, запропоновано теоретичні підходи формування духовного образу в контексті вищої освіти в умовах антропологічної кризи.

5. Достовірність отриманих результатів та висновків

Достовірність отриманих результатів зумовлено обґрунтованістю застосуванням комплексу загальнонаукових методів пізнання, залучених теоретичних підходів. Результати дослідження добре узгоджуються між собою, відповідають достовірним фактам, пройшли апробацію на міжнародних і вітчизняних конференціях.

6. Практична цінність одержаних результатів та рекомендації щодо їх подальшого використання

Дослідження має певну практичну цінність. Заслужують уваги пропозиції щодо розвитку антропосфери: інтелекту людини, нової планетарної моралі, духовного образу особистості, етапів духовного розвитку особистості, рекомендацій щодо використання системи освіти, як надійної системи соціального управління духовним розвитком людства на підставі використання почуття гносеологічного катарсису, мотивації до цивілізаційного творення, почуття співпричетності до суспільних проблем розвитку. Дана дисертація має певну цінність у освітньо-педагогічному

аспекті, що підтверджується використанням даних матеріалів дисертантом при розробці філософських спецкурсів, впровадження філософського спецкурсу «Інтелектуальні основи цивілізаційного творення» відзначено міжнародним польсько-українським сертифікатом.

7. Оформлення дисертації, дотримання вимог академічної доброчесності та повнота викладення наукових положень та результатів в опублікованих працях

Дисертація виконана з дотримання вимог академічної доброчесності, отримані результати дають підстави говорити про оригінальність роботи. У тексті містяться авторські ідеї, і не виявлено використання ідей інших науковців без посилання на їх роботи.

Основні ідеї автора та результати дослідження викладено у десятих фахових статтях, чотирьох закордонних статтях, п'ятнадцяти статтях у інших наукових українських виданнях, а також в 33 міжнародних та українських конференціях, де була проведена апробація ідей, що викладено у дисертаційному дослідженні.

8. Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи

1. Використання деяких понять з тих, що використовує дисертант, а саме таких як «принцип функціонування», «модель інтелекту», «технологія» тощо, передбачають набагато більший рівень конкретики, який у даній роботі не витримується.

2. Було б бажаним більш чітко і ясне пояснення ключових для цієї роботи положень, наприклад, стосовно того, що собою являє імітаційна модель.

3. При розгляді сучасної антропологічної кризи було б доречним звернутися до праць представників постмодерністського напрямку, який не безпідставно вважають вираженням духу сучасної масової культури. Цей напрямок повністю проігноровано у даній роботі, що звузило можливості для пояснення того, що ж заважає подолати негативні явища, які є спричиненими даною кризою.

4. Можна відзначити, що місцями текст виглядає досить декларативно.
5. Також у роботі спостерігаються певні стилістичні помилки та пунктуаційні огріхи, які в цілому, проте, не впливають на зміст.

В цілому проблематика дисертаційного дослідження вимагає подальшої розробки, в тому числі задля подолання зазначених зауважень та недоліків, які не знижують оригінальності та самоцінності проведеної роботи.

9. Висновки:

Дисертаційна робота Міщенка В.І. є завершеною науково-дослідною роботою, яка містить науково-обґрунтовані результати, має наукову новизну та дає перспективи подальших досліджень. Тема дослідження відповідає галузі знань 03 – «Гуманітарні науки» та спеціальності 033 – «Філософія».

Отже, враховуючи актуальність теми, отримані результати та певну практичну значущість вважаю, що дисертаційна робота Міщенка Віктора Івановича «Інтелектуально-моральна духовність в технотронному суспільстві» відповідає вимогам 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціальної вченої ради Закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 та вимогам до оформлення дисертації МОН України від 12.01.2017 № 40, а сам автор, Міщенко Віктор Іванович, заслуговує присудження йому наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 033 «Філософія».

Рецензент – кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії Національного
Технічного Університету «Харківський
Політехнічний Інститут»

Тетяна ДИШКАНТ

Підпис: *доц. Тетяни Дішкант*
ЗАСВІДЧУЮ:
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
НАЦІОНАЛЬНОГО-ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
"ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ"
"28" 12 2023 р.

ЗАЯЦЕВ Ю.І.